Olaf Boschman • PP

16 feb 21 1 reactie

NIEUWS

Hoogleraren: 'Bezwaarrecht tegen invaren voorkomt maatschappelijk verzet'

Behoud van bezwaarrecht, individueel of collectief, voorkomt verzet tegen invaren, aldus drie juristen. Fondsen kunnen het vermogen van deelnemers met bezwaren aanhouden in een collectiviteitskring waarvoor de huidige spelregels blijven gelden.

Bewaren

Dat staat in een gezamenlijke reactie van Mark Heemskerk (Radboud Universiteit), René Maatman (Radboud Universiteit) en Erik Lutjens (Vrije Universiteit) op de consultatieversie van de Wet toekomst pensioenen.

Lees ook

KPS: handhaaf individueel bezwaarrecht bij invaren

'Wij zien dat er veel maatschappelijk verzet is of zal komen tegen de afschaffing van het individueel bezwaarrecht', aldus de drie. Het draagvlak onder de beoogde stelselherziening 'erodeert' zo, menen zij. Handhaven van bezwaarrecht kan dat voorkomen, is hun opvatting. 'Dit haalt de angel uit het maatschappelijk debat.'

Collectiviteitskring

Als alternatieven stellen zij een individueel of een collectief bezwaarrecht voor, beide met collectiviteitskring. In de collectiviteitskring kunnen pensioenfondsen het vermogen aanhouden van deelnemers die tegen invaren zijn. Hiervoor moet het verbod op het aanhouden van afgescheiden vermogens verdwijnen. Nu mogen alleen apf'en vermogens in meerdere kringen aanhouden. Voor het niet ingevaren vermogen blijven de huidige financiële spelregels van kracht, zo is het idee.

Vetorecht

Actievoerders in 2018 op het Malieveld in Den Haag voor pensioenen. Zal het invaren van bestaande pensioenen opnieuw leiden tot maatschappelijk verzet? Hollandse Hoogte / Nederlandse Freelancers

In beide varianten is het uitgangspunt dat, als er een besluit ligt om in te varen, dit geldt voor iedere deelnemer, tenzij die daar bezwaar tegen maakt. In de collectieve variant treedt een vereniging op namens deelnemers die daar lid van zijn. Per saldo krijgt een vereniging zo een vetorecht over het invaren van rechten en aanspraken van haar leden.

De hoogleraren zien dit als vervanging voor het hoorrecht dat in de consultatieversie staat. Onder meer verenigingen van gepensioneerden hebben laten weten dat een hoorrecht te mager is als inspraak. Heemskerk, Maatman en Lutjens noemen het 'de meest voor de hand liggende' keuze dat het collectieve bezwaarrecht gaat gelden

voor het invaarbesluit van pensioenfondsen. De consultatieversie gaat uit van hoorrecht vóór sociale partners een besluit nemen.

Nadelen

De hoogleraren zijn zich ervan bewust dat hun voorstel nadelen heeft. Zo moeten deelnemers goede informatie krijgen over de verschillen tussen invaren of niet. Dat stelt hoge eisen aan de zorgplicht. Ter relativering voegen ze daaraan toe dat het sowieso nodig is om alternatieven voor invaren te onderzoeken, 'omdat het anders niet mogelijk is om überhaupt een evenwichtig invaarbesluit te nemen'. Daarnaast kunnen de uitvoeringskosten toenemen en kan het nodig zijn het niet ingevaren vermogen conservatiever te beleggen. Ook dit nadeel relativeren ze: deelnemers kiezen daar zelf voor.

Afwikkelfonds

Een derde nadeel is dat fondsen pensioenen moeten beheren waarvoor verschillende financiële spelregels gelden. Een oplossing hiervoor is dat het vermogen met een collectieve waardeoverdracht naar een ander fonds gaat. 'Wij denken dat er langs deze weg een algemeen pensioenfonds tot stand kan komen dat als "afwikkelfonds" of "voortzettingsfonds" functioneert, met alle daarvoor nodige waarborgen.' Bovendien voorkomt bezwaarrecht een veel groter problemen, verwachten zij, namelijk dat van het invaren.

Verenigingen

De collectieve variant die Heemskerk, Maatman en Lutjens voorstellen, geeft bezwaarrecht aan verenigingen. 'Voldoende representatieve verenigingen van objectief identificeerbare groepen belanghebbenden krijgen directe medezeggenschap', zo staat in hun reactie. Aan welke criteria een vereniging moet doen werken ze niet uit.

In de reactie van HVG Law uit Bianca van Tilburg bedenkingen bij verenigingen die moeten nadenken over invaren. Zij spitst die toe op het hoorrecht, maar die lijken net zo goed van toepassing als verenigingen collectief bezwaarrecht krijgen. 'Wat is het gevolg voor de waarborgen inzake evenwichtige belangenbehartiging als deze verenigingen niet of niet tijdig opgericht zijn dan wel niet voldoen aan de nog te stellen eisen voor een dergelijke vereniging?'

Ze is verder bang dat nieuwe verenigingen kennis en kunde ontberen en dat dit leidt tot vragen 'die niet bijdragen aan het vergroten van draagvlak dan wel efficiënte

besluitvorming'. Het kennisprobleem willen de hoogleraren ondervangen door goede informatie te geven.

Geschillencommissie

Albert van Marwijk Kooy en Peggy Bracco Gartner, verbonden aan de universiteit van Leiden, willen 'een snelle en kosteloze interne geschillenprocedure voor de individuele deelnemer, die meent door de transitie schade te lijden'. In het consultatievoorstel kan een deelnemer alleen bij de rechter bezwaar aantekenen tegen invaren. 'Dit zijn tijdrovende, vaak ook kostbare procedures met hoge impact. Ook pensioenfondsen lopen hierbij (ongewenste) risico's', vatten zij hun bezwaar hiertegen samen.

De uitkomst van een bezwaar tegen invaren kan overigens niet zijn dat de rechten achterblijven, vinden Van Marwijk Kooy en Bracco Gartner. 'De enige toegestane remedie zou moeten zijn compensatie in de vorm van aanpassing van het individuele pensioenvermogen.'

Fundamentele kritiek

Andere juristen missen de versterkte collectieve medezeggenschap die de memorie van toelichting belooft. 'Ons inziens is er geen sprake van een versterkt collectief medezeggenschap maar alleen een adviesrecht voor het verantwoordingsorgaan en bestaand instemmingsrecht voor het belanghebbendenorgaan', schrijven vijf juristen, verbonden aan verschillende kantoren in een reactie.

Naast kritiek op onderdelen van de uitwerking hebben zij fundamentele kritiek op de beoogde stelselherziening. Zo plaatsen ze grote vraagtekens bij het loslaten van pensioenovereenkomsten met een verschillend karakter. Er blijft alleen een premieovereenkomst over, in twee smaken. 'De pensioenovereenkomst neemt volgens het voorstel, in ieder geval in het nieuwe contract, zelfs de vorm aan van de ruim tien jaar geleden zo verafschuwde streefregeling', aldus Paulus van den Bos (CMS), Frank Doornik (Allen & Overy), Ronald de Greef (Houthoff), Pavel der Kinderen (Mercer) en Anton van Leeuwen (SteensmeEven). 'De wetgever maakt hier radicaal andere keuzes dan tien jaar geleden', concluderen ze.

Bescheidenheid ontbreekt

Volgens hen is enige bescheidenheid daarom op haar plaats. 'Wat nu een goed idee lijkt, is dat, mede gezien de ervaringen met de huidige Pensioenwet, over een tijdje mogelijk niet meer.'

Die bescheidenheid ontbreekt in de memorie van toelichting, menen zij. Van de beloofde stabiele uitkeringen zal geen sprake zijn, is hun verwachting. Onder meer vakbond AVV wees daar in zijn reactie ook op.

Die onzekerheid over de hoogte van uitkeringen moeten kabinet en sociale partners heel duidelijk naar voren brengen, vinden de vijf juristen. In de uitwerking van het pensioenakkoord missen zij verder een systematische onderbouwing van het waarom van de stelselwijziging.

Te veel ruimte voor willekeur

Pensioenjurist Theo Gommer noemt het wetsvoorstel 'een prima juridische vertaling' van het pensioenakkoord. Alleen is het pensioenakkoord volgens hem te vaag en laat het te veel ruimte voor willekeur. Pensioenfondsbestuurders, werkgevers en ondernemingsraden krijgen te weinig handvatten om willekeur uit te sluiten, meent hij. Dit geeft het risico op verdere ondermijning van het vertrouwen in het stelsel, aldus Gommer.

Olaf Boschman

Meest gelezen

'Stelselhervorming kan kiem voor complotdenken leggen'

Omtzigt: deelnemers gaan over invaren, niet sociale partners

Pensioenfonds NN: opbouwambitie sociale partners niet meer uitvoerbaar